

Motion till riksdagen 2025/26:2427

av **Merit Frost Lindberg m.fl. (M)**

Kvinnors valfrihet och rätt till vård

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av en översyn av lagstiftningen så att lokala majoriteter i regionerna inte kan begränsa det fria vårdvalet och inskränka kvinnors och medborgares valfrihet och rätt till vård baserat på ideologisk grund och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vårdval Stockholm är ett system inom Region Stockholm som ger invånarna möjlighet att själva välja vårdgivare för en rad olika offentligt finansierade vårdtjänster. Systemet bygger på principen att patienterna ska ha frihet att välja vilken vårdgivare de vill gå till, oavsett om vårdgivaren är privat eller offentlig.

Region Stockholm har infört sitt vårdvalssystem inom ramen för Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Lag om valfrihetssystem (LOV), och har formulerat egna riktlinjer och regler för hur vårdvalet ska fungera på regional nivå. Regionen ställer krav på alla vårdgivare som vill vara en del av vårdvalet och ansvarar för att godkänna och följa upp dessa aktörer. Vårdval Stockholm på vilar på ett starkt lagstöd genom HSL och LOV, som tillsammans säkerställer patienternas rätt till vårdval och regionernas skyldighet att tillhandahålla ett system för detta.

Det fria vårdvalet har varit en självklar förutsättning i Sverige sedan det infördes 2010 och Stockholmsregionen har under denna tid varit en föregångare. På ett helt unikt sätt har Stockholmsregionen stegvis infört och utökat vårdvalen och valfriheten för patienterna som har kunnat välja den vård som passar dem bäst, inte minst utifrån kvalitet och geografisk närhet. På så vis har vårdvalet kortat vårdköer, förbättrat kvalitet och ökat effektiviteten.

Valfriheten har möjliggjort för patienter att välja vårdgivare inom primärvården, oavsett om dessa är offentliga eller privata aktörer. Vårdvalet i Stockholm har förutom primärvård omfattat specialistvård inkluderande ett flertal specialistmottagningar, exempelvis inom hudsjukvård, gynekologi, ögonsjukvård, barn-och ungdomstandvård samt ortopedi.

Patienternas möjlighet att välja eller välja bort ökar konkurrensen mellan vårdgivare. Detta tvingar vårdgivare att fortsätta utveckla sina verksamheter, öka kvaliteten, effektiviteten och tillgängligheten. I Stockholm har detta lett till att tillgängligheten har ökat, vårdköer minskat och att patienter haft en stor valfrihet och självbestämmandegrad.

Sedan valet 2022 styrs Stockholmsregionen av en koalition mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Västerpartiet, vilka gemensamt tagit beslut om och genomför en helt ny inriktning. Trots de tydligt positiva effekterna av det fria vårdvalet implementeras om en omställningsplan där vårdvalen kraftigt minskas ner och betydligt större del av vården bedrivs i egen regi. Vidare analys av beslutsgrund eller konsekvensanalys för denna totalomläggning finns inte att ta del av. Den enda motivering som kommunicerats är att tillgängligheten i sjukvården idag är hög vilket har lett till överkonsumtion och kostnadsökningar. Man anser att vården behöver bli mer ”behovsstyrd”.

Kvinnosjukvård har alltid historiskt varit underprioriterad. Trots detta har styret i Stockholm inlett en nedmontering med omfattande neddragningar just inom kvinnosjukvården inom både gynekologiska verksamheter och inom ätstörningsvården. Att kvinnor och unga flickor skulle söka hjälp hos gynekolog eller ätstörningsvård utan goda skäl finns det dock inga belägg för utan ter sig närmast kvinnofientligt. Det är en kvinnofientlig politik som nu förs fram, som inte bara har lett till stora försämringar i tillgänglighet och vård för kvinnor utan också kommer att försämra jämställdheten i vården. Detta går helt emot målet om en jämlik vård för alla i Sverige vilket också strider mot Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Att begränsa det fria vårdvalet i regionerna riskerar att ha flera negativa konsekvenser såsom försämrad valfrihet och tillgänglighet för patienterna. Minskad konkurrens riskerar på sikt också att försämma vårdens kvalitet.

För att säkerställa att alla medborgare, oavsett var man bor i Sverige, ska ha samma möjlighet att välja vårdgivare, bör riksdagen ge regeringen tillkänna att den bör överväga att lägga fram förslag som förhindrar lokala majoriteter i regionerna från att begränsa det fria vårdvalet.

Merit Frost Lindberg (M)

Maria Stockhaus (M)

Kristina Axén Olin (M)